

**ИЖТИМОЙ-МАДАНИЙ ФАОЛИЯТ ЖАРАЁНЛАРИ
ДАВЛАТ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ЭНГ АСОСИЙ ФУНКЦИЯСИ
СИФАТИДА**

Достон Ҳамидов,

*Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти
“Маданият ва санъат менежменти” таълим йўналиши
1-босқич магистранти*

Tel: +99894 987 78 89 Email: xamidovdoston802@gmail.com

Аннотация: Ушбу мақолада бугунги кунда ёш кадрлар ва раҳбарларни тайёрлашда мамлакатимизда кечаётган ижтимоий маданий фаолият жараёнларининг ўрни ва бошқарув асосларининг роли ҳақида фикр мулоҳаза юритилади. Шунингдек, ҳозирда долзарб мавзу сифатида олдимизда турган, керакли мутахассис кадрларни тайёрлашда ривожланган давлатлар тажрибаси ўрганиш ва улардан андоза олиш муҳим эканлиги ҳақида таклифлар илгари сурилади.

Аннотация: В данной статье обсуждается роль принципов управления и роль социальных и культурных процессов в нашей стране в подготовке молодых специалистов и лидеров. Также предлагается изучить и стандартизировать опыт развитых стран при подготовке необходимых людских ресурсов, что актуально в настоящее время.

Annotation: This article discusses the role of management principles and the role of social and cultural processes in our country in the preparation of young professionals and leaders. It is also suggested that the experience of developed countries should be studied and standardized in the preparation of the necessary human resources, which is currently relevant.

Калим сўзлар: ижтимоий-маданий фаолият, мутахассис кадрлар, инсон капитали, коррупция, Сингапур тажрибаси, умуммиллий психология

Ключевые слова: социокультурная деятельность, человеческие ресурсы, человеческий капитал, коррупция, опыт Сингапура, национальная психология

Key words: socio-cultural activities, human resources, human capital, corruption, Singapore experience, national psychology

Маълумки, жамиятимиздаги барқарорлик, унинг истиқболини таъминлаш ёшларимизга қандай таълим беришимизга боғлиқдир. Шундай экан бу йўналишда уларни тарбиялашда бугунги кунда юртимизда кечаётган ижтимоий-маданий фаолиятнинг ўрни жуда муҳимдир. Бир қарашда оддий кўринган жамиятнинг бу каби функциялари айна вақтда кўплаб муаммоларнинг сабабчиси ёки муаммоларнинг ечими сифатида бугун кўз олдимизда содир бўлмоқда. Шу ўринда бевосита ижтимоий-маданий фаолият қандай фаолият деган савол туғилиши табиий ҳолдир. Аслида бу соҳанинг ривожланганлиги, жамият томонидан тан олиниб ўрганилишни бошланганига анча вақт бўлган бўлсада, лекин бугун биз учун бу янги соҳа сифатида энди ўрганишга киришилмоқда.

Агарда биз халқимизнинг қадимий тарихини чуқур ўрганадиган бўлсак, 1915-йилнинг март ойларида маориф халқ комиссарлиги ҳузурида маданий-оқартув ишларига раҳбарлик қилувчи мактабдан ташқари бўлим ташкил этилади. Саводсизликни тугатиш шиори остида республикамизнинг 8 ёшдан 50 ёшгача бўлган барча аҳоли янгича советлар сиёсати мафкурасини ўрганишга мажбур этилади. Шу даврларда 1000 га яқин саводсизликни тугатиш мактаблари, кўплаб кутубхона, қироатхона, клуб, қизил чойхона, хотин-қизлар клублари ҳам ўз иш фаолиятини олиб боради. Кейинчалик бу фаолиятнинг таъсирчанлигини янада ошириш учун театр санъати ривожига эътибор берилиб, 1918-йилда ўлка саййор драматик труппаси ташкил этилади.

Бир сўз билан айтганда, жамиятнинг билим-савиясини, унинг маданияти ва минг йиллик кадриятларини ўзгартириш йўлида бу маданий-оқартув ишлари энг асосий вазифани бажаришга хизмат қилади. Ҳозирги вақтда ушбу соҳага аҳолининг барча эҳтиёжларини қондириш, уларнинг ҳаёти билан боғлиқ бўлган барча соҳаларнинг жамиятда тартибли тарзда ҳаракат қилишини таъминлаш воситаси сифатида қаралмоқда. Агар биз ижтимоий-

маданий фаолиятнинг ривожланиш эволюциясини чуқур ўрганиб таҳлил қиладиган бўлсак, ўз даврида бу соҳа қайсидир маънода халқнинг ва маълум тоифадаги жамият аъзоларини билим даражасида етукликка олиб чиқишга интиланлигига амин бўламиз. [2.Б.124]

Айни вақтда мамлакатимизда амалга оширилаётган чора-тадбирлар, тадрижий ишлар ва ислохотларнинг негизида жамият ривожи, халқ фаровонлиги, юр тинчилиги, ватан равнақи, баркамол авлод тарбияси, ёш кадрлар масаласи каби бир қанча долзаб масалалар ётганлиги бугун ҳеч кимга сир эмас албатта.

Дарҳақиқат, бугун ҳар доимгиданда ўз олдида янгича ривожланиш йўлини, янгича ислохотлар ва ташаббуслар билан тараққий этаётган Ўзбекистон давлатига барча давлатлар сингари ёш кучли раҳбар кадрлар ва мутахассислар қанчалик зарур эканлиги ҳақиқатдир. Нега деганда, бугун юртимизда ўз соҳасининг етук мутахассиси жуда ҳам кам эканлиги, лидер сифатида шаклланган ва лидерлик даражасига етган раҳбар ходимларнинг ҳам салмоғининг озлиги, амалга оширилаётган иш-жараёнларига ўзининг таъсирини ўтказмайди дея олмаймиз. Чунки, ҳар қандай мамлакат ўзининг келажакдаги тараққиёт йўлини босиб ўтиш мобайнида захира кадрларни шакллантирмас экан, билингни эртага бу йўлда кўплаб муаммоларга дуч келиши муқаррардир. Бу жараёнларда энг катта омил сифатида халқ интеллекти эътибор қилишимиз керак бўлган муҳим масалалардан бири ҳисобланади.

Шу ўринда айтиб ўтишимиз жоизки, халқ интеллекти ҳозирги вақтда аҳолининг билим даражаси, унинг ҳуқуқий саводхонлиги, яшаш турмуш-тарзи билан бир қаторда, мамлакатда амалга оширилаётган ислохотларни қандай қабул қилиши ва қай тарзда тушина олганлик даражаси сифатида белгиланмоқда. Шубҳасиз, бунда барча давлат раҳбарларининг ўз иш

фаолиятини қанчалик даражада бажара олаётганлиги ва қай тартибда амалга ошира олаётганлиги юқорида айтиб ўтган саволларимизга жавоб бўла олади деб ўйлайман. Зотан, ҳукумат раҳбарлари ҳам халқнинг маълум бир бўлаги ҳисобланади. Уларнинг билим савияси, ўзини қандай даражада тута билиши, маданияти, халқнинг ҳам шу даражада эканлигидан далолат беради.

Шунинг учун ҳам бугун халқнинг интеллект салоҳиятини ривожлантириш учун ижтимоий-маданий фаолиятни, ижтимоий-маданий фаолиятни тараққий эттириш учун эса ёш раҳбар ва мутахассис кадрларни тайёрлашга энг катта долраб масала сифатида қарашимиз жоиз.

Глобаллашув жараёнлари ҳар сонияда инсониятга турли хил хавф-хатарларни солиб турган бир пайтда уларга қарши энг тўғри ечим сифатида билимни экспорт ва импорт қилиш йўлини танласакгина ўзимиз ўйлаган мақсадларни ўз вақтида амалга ошира оламиз деб айта оламан. Сир эмаски бу йўлда ҳозирда энг катта тўсиқ сифатида бошқа давлатларнинг олдида тургани каби коррупция деб аталувчи иллат бизнинг ҳам жамиятимизга бегона эмаслиги барчамига аён. [1.Б]

Дунёда шундай нарсалар борки, кўзга кўринмасда бутун бир жамиятни керак бўлса давлатни ҳам тамомила ўнглаб бўлмас даражага олиб келишга қодирдир. Бунинг бири ички сиёсий инқиризлар бўлса, яна бири айни вақтда коррупциядир. Коррупция ҳозирги вақтда ҳар бир давлатнинг олдида турган энг катта душмани сифатида намоён бўлмоқда. Ушбу иллат мавжуд бўлган жамият ва давлат ўзининг иқтидорли ёш авлодлари, интеллектуал салоҳиятга эга кадрлари ва соҳа мутахассисларининг эртанги келажагига зомин бўлади. Зотан, бу каби иллатларга қарши курашишни истаган ҳар қандай давлат сингапурча йўлни танлашини жоиз деб биламан. Негаки, Сингапурдек давлатнинг бугунгидек тараққиёт даражасига етишишига айнан ўзи учун муҳим ва мақбул йўл деб танлаган йўли уни шу ўринга кўтаргандир.

1965 йилдан токи ҳозирги кунга қадар бу давлатнинг бутун ҳамжамият ичра ўзининг юксак ўрнига эга бўлишида ўз даврида ўта кучли ва пухта ўйланган Ли Куан Ю дек шахснинг давлат келажаги учун тикилган умри ҳамда ҳаётининг мазмуни ётади. Ли Куан Ю Сингапур давлатини мустақиллик сари элтиб, ўзининг пухта ўйлаган йўли орқали сингапурликларни бугун бутун дунёга мўжиза сифатида тан олдирган буюк етакчи ва давлат арбобидир Ли Куан Ю ўзининг “Истеъдодли инсонлар мамлакатнинг бебаҳо бойлигидир” номли асарида шундай фикрларни илгари суради: “Коррупцияни йўқ қилиш бўйича ахлоқий тамойиллар, қатъий ишонч ва энг яхши ниятлар ҳақида панд насихатлар қилиш осон. Мазкур эзгу мақсадларга муносиб бўлиб яшаш эса қийиндир. Агар биз бошқараётган давлатда ҳокимият кўпчилигининг ҳаётини яхшилаш учун эмас, балки юқори лавозимдаги санокли кишиларнинг чўнтагини кўпайтириш учун фойдаланилар экан, биз учун жуда ёмон бўлади.” [3.Б.68]

Бундан ташқари ўзининг 35 йиллик Бош вазирлик фаолиятидан келиб чиқиб, Ли Куан Ю истеъдодли инсонлар мамлакатнинг бебаҳо бойлиги ҳисобланишини ўз мақсад ғояларида илгари суради. Бундан кўриниб турибдики, агарда биз ўз ҳаракатимизни бугундан бошлаб мамлакатимизнинг истеъдодли инсонларини қўллаб қувватламасак, уларни ҳимо филиб керакли шарт шароитларни яратиб бермас эканмиз, биз ҳам бошқа давлатлар сингари ўз бойлигимини аста секинлик билан йўқотиб бораверамиз. Бу йўлда айнан Сингапур давлатининг босиб ўтган тарихан 65 йиллик йўлини тажриба сифатида ўрганиб уни амалиётга тадбиқ этиш керак. Негаки, Ли Куан Ю нинг “Истеъдодли инсонлар мамлакатнинг бебаҳо бойлигидир” асарини мутола қилаётиб мени ажаблантирган ва ҳайрон қолдирган ҳолат шу бўлдики, бу халқ ўзининг интеллектуал салоҳиятини ва маданиятини ривожлантиришни XX асрнинг 70 йилларида бошлаган экан. Бу даврда улар халқ билим

интеллектини ривожлантириш учун ИТ технология, инглиз тилини ўрганишдан бошлаган бўлса, миллат маданиятини ривожлантиришни эса Сингапур ҳудудида сақич чайнашни тақиқлаш, тупуришни чеклашдан бошланганлиги сўзимиз исботидир.

Шу сабабли ҳам бугунги кунда бу давлат дунё давлатлари ичида энг тоза мамлакатларнинг биринчилик шоҳсупасидан жой олганлиги бежизгамас. Биласизми, ҳозирда мамлакат ичкарасида Сингапурнинг ютуғини учта тамойил белгилаб беради. Булар: уни яшаш ва ишлаш учун энг хавфсиз ҳудудга айлантириш; фуқароларнинг тўлиқ тенг ҳуқуқлилиги; сингапурликларнинг барча авлодлари муваффақиятли бўлиши учун шароит яратиш.

Ҳар қандай инсон ўзининг орзу мақсадларини амалга оширишга чин кўнгилдан ишона олса, бу каби инсонлардан ташкил топган жамият ҳам ўзи танлаган ҳар қандай йўлни албатта босиб ўта олади. Бунга бемалол ҳаётий мисол тариқасида сингапур халқини айтишимиз мумкин. Шу ўринда айтиб ўтишимиз керакки, ҳар бир халқнинг бундай жараёнларни енгиб ўтиши учун биргина давлат бошқарувчисининг тўғри танлаган йўли ва бу йўлдаги ҳаракати камлик қилади. Бунинг учун, жамият ва халқ бир ёқадан бош чиқарган ҳолда бир мақсад йўлида оғишмай ҳаракат қилиши лозим.

Бундан ташқари фан тили билан айтганда, жамиятлар ягона бир умуммиллий психологияга эга бўлишлари даркор, шундагина давлат тараққиёти тўлақонли равишда кафолатланади. Акс ҳолда бу йўлларда кўплаб кўз илғамас тўсиқларга дуч келиш шубҳасиздир. Ҳар бир давлатнинг келажакдаги тараққиёти сифатида ягона бир умуммиллий психологияда шу мамлакатда яшайдиган халқнинг давлат раҳбарлари сиёсатидан келиб чиққан халқ фикри, бу мамлакатда кечаётган ижтимоий маданий фаолиятнинг фуқаролар томонидан эътироф этилиши, халқ манфаатлари учун амалга

оширилаётган ислохотлардан жамиятда истиқомат қилувчи барча вакилларнинг рози эканлиги ва қолаверса жамиятдаги фуқароларнинг бўлиб ўтаётган жараёнларни тўғри таҳлил ва тадбиқ эта олиш қобилиятини акс эттириши муҳим ҳисобланади.

Хулоса қилиб айтганда, давлат ва жамият шу каби омиллар асосида ҳаракатлана олсагина ўзининг танлаган йўлига эриша олади, бу йўлда эса халқнинг бойлиги ҳисобланган истеъдодли инсонлар албатта ёрдамга келади. Шундагина бирин кетин халқларнинг мўжизалари ўз вақтида содир бўла бошласа ажабмас.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида миллий маданиятни янада ривожлантириш концепциясини тасдиқдаш тўғрисида” ги (2018 йил 28 ноябрь) қарори;
2. Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати. Тошкент, 2016. 124- бет;
3. Ли Куан Ю нинг “Истеъдодли инсонлар мамлакатнинг бебаҳо бойлигидир” Тошкент, 2019. 68- бет;